

SZTEREOTÍPIÁK A „SZŐKE NŐS” ÉS A „FÉRFIVICCEK” MAGYAR ÉS ANGOL NYELVŰ VÁLTOZATAIBAN

EKLICS KATA

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar

7621 Pécs, Vörösmarty u. 4.

eklicsk@gmail.com

Kivonat: Az alábbi tanulmány egyrészt a *szőke nő* sztereotípiájának létrejöttét, mesterséges létrehozásának szegmenseit vizsgálja a nyelvi képek és kifejezőmódok kontextusába helyezve, másrészt a „férfi viccek” tulajdonságkatalogusát veti össze angol és magyar viszonylatban. A *szőke nő* sztereotípiájának nyelvi megformáltságában különösen fontos szerep jut a vicc műfajának és a vicceselés hagyományainak. A tanulmány a magyar és az angol viccek nyelvi felépítésére és a vicceselés interkulturális különbségeire és hasonlóságaira, a *szőke nő* konceptualizálódásának és tematizálásának sztereotípia-építő szerepére mutat rá. A „férfi viccek” elemzése pedig azzal a tanulsággal szolgál, hogy a férfi fogalmának komponenseit a szöveg felületénél mélyebben is értelmezhetjük.

Kulcsszavak: vicc, vicceselés, sztereotípia, konceptualizálódás, női és férfi viccek

Bevezetés

A vicc a verbális humor tömör műfaja, rendszerint csattanóval zárul. Főszereplői gyakran egy kisebbségi csoport tagjai, nemzetiségek, bizonyos vallási közösségek, speciális foglalkozásokat űző személyek. Katona Imre etnográfus néprajzi módszerekkel gyűjtötte a vicceket, s egy vele készített interjúban arra a kérdésre, hogy a nők miért maradnak ki a vicceselésből, így válaszolt: „A nők a legtöbb társadalomban évezredek óta háttérbe vannak szorítva. Sokszor csattan rajtuk az ostor, kevésbé tudnak visszapörkölni, ráadásul a közéletből is ki vannak szorítva. Ezért a nők kevésbé kedvelik a humort, de különben is kevésbé szerettek és szeretnek malackodni, mint a férfiak. Az 5500 viccem 5-10 százalékát hallottam nőktől, és majdnem mind az ő rovásukra élcelődik. Lám, a nők is hajlandók kárörvendezni nemük bugyutaságán, csalfaságán. Politikai viccekben mindig másod- és harmadrangú figurák: vécés nénik, takarítónők, stewardessek, politikusok feleségei.”

Az idézett etnográfus határozott véleményyt formált a patriarchális társadalmak szereposztásairól, s hangsúlyozta azok eleve elrendelt, legitimálnak tekinthető mivoltát. Az etnográfus szerint ez így van jól, s a nőket nem szabad kiemelni a másod- vagy harmadrangú szerepeikből. Katona Imre (1999) az esszencialista nézet képviselőjeként azt közvetíti, hogy a nők nem is szeretik a humort. A következő angol vicc konkrét segítséget nyújt a női humorérzék megértésével kapcsolatban, s annak férfias definiálását implikálja: 'Remember a sense of humor does not mean that you tell him jokes, it means you laugh at his.'

Kegyesné Szekeres Erika (2005a) *A nő és asszony lexémáink fogalomtörténeti vizsgálata* című írásában rámutat a különböző szótáraknak, enciklopédiáknak és lexikonoknak a szómagyarázataiban a 19. század óta rögzített egyenlőtlen jogokra, amelyekről Katona Imre fentebb idézett vélekedésében is szól. S ebben a tekintetben Pallas Nagy Lexikona sem kivétel, hiszen benne is a patriarchális világkép tükröződik. A XIII., még 1896-ban megjelent kötetben a *Nő* szócikkben a szerző a következő meghatározást

adja: „nemökre nézve az egyének vagy férfiak, vagy nők, mely természeti különbség bizonyos jogi különbségeket is von maga után” (Kegyese 2005a: 225-226).

A 19. században rögzített jogi különbségek értelmezésében a kulturális determinizmus elvének ismerete nyújthat segítséget: „Az, hogy az egyes társadalmak milyen nemi szerepeket rendelnek hozzá a nemekhez, azaz milyen jellembeli tulajdonságok és viselkedési módok számítnak tipikusan férfiasnak vagy nőiesnek, mindig annak a függvénye, hogy milyen kulturális elképzelések élnek a férfi és a női szerepekről, valamint függvénye a nő és a férfi természetéről kialakult sztereotípiáknak és a társadalmi munkamegosztásnak” (Günthner–Kotthof 1991: 29). A nemi szerepek és a nemek közötti viszonyok természetesen a nyelvhasználatban is megnyilvánulnak.

A nemi sztereotípiákat kifejező kollokációk például olyan szókapcsolatok, amelyek nemileg specifikus és tipikus (sztereotip) tulajdonságokat rögzítenek, és amelyeket előnyben részesítünk a nemekre vonatkozóan a többi lehetséges szókombinációval szemben. A sztereotipizálás természetesen gyakran túláltalánosításhoz vezet. Kegyese Szekeres Erika (2005b) a nemi sztereotípiát kifejező kollokációk közül a „szőke nő” kollokációt vizsgálta meg a Magyar Nemzeti Szövegtár öt alkorpuszában, összesen 191 esetre vonatkozóan. Eredményei azt mutatták, hogy a „szőke nő” konceptualizált sztereotípiáját a legerőteljesebben a sajtó nyelvhasználata közvetíti (114). Itt a konceptualizált sztereotípiát gender-specifikus, így gender-markereknek is nevezhetjük, tehát olyan nyelvi jelölőnek fogjuk fel, amelyek már nem csak egyszerűen sztereotipikusan jellemeznek, hanem megadják a használt fogalom társadalmi értelmezési keretét is (Kegyese 2005b). Amennyiben társadalmi vagy gender szempontú értelmezési keretekről beszélünk, úgy szót kell ejtenünk az előítéletekről is, melyek a sztereotípiáknál is erősebben és jelentősebben befolyásolhatják az értékítélet alkotási és az interpretációs folyamatokat.

A társadalmi hatalmi pozíciót gyakorló férfiak számára bizonyára kellemetlen érzés, hogy a nők – vonzerejük révén –, hatalmat gyakorolnak felettük. A hatalomgyakorlás eme változatából kifolyólag és ezzel párhuzamosan a férfiak függnek is a nőktől (szexuális reprodukció, szerepek közötti különbségek), a nők így a férfiak számára nélkülözhetetlen csoportot alkotnak, s ez erősítheti bennük a jóindulatú szexizmust. Eszerint „még ha a jóindulatú szexizmus feltételezi is a nők alacsonyabbrendűségét, szubjektíven pozitív, mivel a nőket csodálatos, tiszta lényekként jellemzi, akiknek a szerelme nélkül a férfi nem lehet teljes” (Glick–Fiske 2005: 393, in: Huszár 2007).

A pozitív és a negatív előítéletek különös összefonódásával találkozhatunk a populáris kultúra bizonyos alkotásaiban. Az amerikai és az angol filmek nőalakjai gyakran bizonyos férfifantáziákat tükröznek, amelyekben szorongások és agresszív késztetések kapcsolódnak össze. A *film noir* alkotások (1941-1958) főhőse a férfi, akit a gyönyörű, de veszélyes *femme fatale* szexuális vonzerejével manipulál, akár gyilkosság elkövetésére is rávesz. A társadalmi rend csakis az erőteljes nőalak elpusztításával állhat helyre. A *film noir* nőképe nőgyűlölő; a nők szépek, de alattomosak/kétszínűek, ragadozók (kizsákmányolók) és könnyelműek. Hasonló jelzőket fedezhetünk fel szólásaink és közmondásaink szókészletében is, amelyek közül igen sokra jellemző, hogy a nőt negatív előjelű jelzőkkel illetik; ellenőrzésre szoruló, megbízhatatlan, veszélybe sodró személyként ábrázolják, aki kiszámíthatatlanul és könnyelműen viselkedik (Lőrincz 2005). Jól példázza ezt a megállapítást a következő mondás is: *A cselszövésben asszonyésznél nincsen külön.* Úgy tűnik, hogy a férfi uralta társadalmaknak közös jellemzője a nő (és általában a nőiség)

negatív sztereotípiája. S azt, hogy ez mennyiben épül tapasztalatra, mi sem bizonyítja jobban, mint a 20. század „szőke nő”-jének mesterséges megteremtése.

1. A „szőke nő” mint jelenség

Marilyn Monroe volt a „vamp”, a férfiakat megőrjítő szőke démon. Sokan úgy vélik, az ő alakja alapján születtek meg a „szőke nő”-viccek. Ékszerként használták, hírességek felesége és szeretője volt, ikon lett a plakátokon és Andy Warhol szitanyomatain. Megközelíthetetlen és mégis mindenki számára kapható volt. Marilynnek, azaz Norma Jean Doughertynek talán az volt a fő vonzereje, hogy egész lénye rendkívül mesterséges volt. Buta szőke szerepeit ösztönös komédiás készséggel játszotta a *How to Marry a Millionaire*, a *Gentlemen Prefer Blondes* és a *Some Like It Hot* című filmekben. Szexualitása ellenállhatatlanul vonzotta a férfiakat, akik – állítólagos butasága és erkölcstelensége miatt – meg is vetették. Személyének ez a *double bind* adta meg különös villódzását, vibrálását. A filmek nőábrázolásának vizsgálatakor figyelembe kell venni a társadalmi háttértényezőket is. A patriarchális nyugati kultúra a nőt objektumnak állítja be. A férfi aktív, a nő passzív, csak a férfin keresztül létezhet. Ebből következik: „A nő anya, feleség, szerető, lány, illetve annak illene lennie. Ha ő nem fogadja el a számára elrendelt alávetett helyzetet, akkor rossz. A nőkép hagyományosan bináris: a nő jó vagy rossz, szűz vagy kurva” (Pitkasalo 2005).

Nemcsak a filmek, a reklámok, képzőművészeti alkotások nő-megjelenítéseinek megértéséhez fontos a társadalmi struktúrák megvilágítása, hanem a mindennapi humor, a vicc értelmezéséhez is, hiszen a verbalizált humor megfogalmazása jelentős mértékben függ az adott szituáció társas kontextusától (Schnell 2007). A mai Magyarországot Geert Hofstede (2004) kultúrakutató elmélete alapján végzett gyakorlati felmérések a maszkulin társadalmak közé sorolják, így a társadalmi, gazdasági és politikai hatalmi pozíciók többnyire férfikézen vannak.

2. A „szőke nő” a viccekben

A vicceket előzetes válogatás nélkül gyűjtöttem. Tematizálásuk könnyen végigkövethető. A finom, élcélődő humor nem a leggyakoribb sztereotípiákat teszi nevetségessé, inkább a férfi és a nő kommunikációjának eltérő voltát szemlélteti, amely egy későbbi elemzés tárgyát képezi. Jelen vizsgálatban a szőke nős és férfi viccek leggyakoribb sztereotípiáit vehetjük szemügyre.

2.1. A nő pozíciói

Az összevetésre került angol és magyar nyelvű honlapok viccgűjteményeiből 412 női, ill. szőke nős viccben a női szerepek a következő módon csoportosíthatók:

- A nő mint szexuális tárgy
- A nő mint rossz sofőr
- Az ügyetlen nő
- A buta nő
- A kövér nő/feleség
- A nő mint a teremtés csodája/édes hibája
- Az anyagiasság
- A szexörült nő

- A nő mint feleség (a feleség sztereotípiája: irányít, uralkodik, nem jó az ágyban)
- A veszekedő/hisztis nő
- A nő helye/jogai (konyha!)
- A terhes nő
- A nő mint büntudat ébresztő
- A gyűjtögető nő (tárgyakkal veszi körül magát)
- A beszédes nő (=hosszan telefonál)
- A bizonytalan nő
- A rosszul tájékozódó nő
- A törtető nő
- Az alárendelt nő
- A csúnya nő
- Az öreg nő
- Az idegesítő nő

2. 2. A „szőke nős” viccek kontextusa

A megfigyelések alapján elmondható, hogy a brit vagy amerikai forrásból származó viccek árnyaltabbak, változatosabb témájúak, mint a magyar nyelvű anyagban megtalálható viccek. Az általam vizsgált 194 magyar női vicc kevesebb sztereotípiát tesz nevetségessé. Ezek leginkább a butaság, a szexualitás, az anyagiasság, a feleségszerep és a sofőrszerep köréből merítenek. Ha a vizsgálatot a „szőke nős” viccekre szűkítjük (szám szerint 125), a nők a butaság, a szexualitás, az ügyetlenség tárgyává és az anyagiasság jelképévé válnak.

<i>Tematizált tulajdonságok</i>	<i>Szőke nős viccek</i>	
	ANGOL	MAGYAR
	152	125
butaság	130	114
szexualitás	17	21
rossz sofőr	11	6
anyagiasság	3	5

1. sz. táblázat

2. 2. 1. A „buta szőke nő” sztereotípiája

A táblázat alapján megállapítható, hogy a butaság tematizálását illetően az angol és a magyar viccek hasonló gyakoriságot mutatnak. A vizsgálat kiemelkedő számarányai és szembeötlő adatai megerősítik a patriarchális társadalmak női sztereotípiáit, s a nők, különösképpen a szőke nők korlátozottabb szellemi képességeit hangsúlyozzák. Az angol viccek 85%-a, a magyar viccek 91%-a ebbe a kategóriába sorolja a szőke nőket. Számos vicc esetében megfigyelhető, hogy a magyar nyelvű csattanók az angol nyelvből kerültek át. Az alábbi példa is szemlélteti, hogy nemcsak a vicc konkrét lefordítására kerül sor, hanem a vicc kontextusának, kulturális háttérének módosítására is. Míg az angol nyelvű változat a közös jegyek meghatározásán alapul, a magyar vicc a túlzó különbségre épít.

- *What do UFOs and smart blondes have in common?*
- *You keep hearing about them, but never see any.*

- *Mi a különbség az okos szőke nő és az ufó között?*
- *Ufót már láttak!*

Mint a vicc szövege is mutatja a butaság a szőke nőkre kiosztott olyan állandó tulajdonság, amely a mindennapi élet szituációihoz kapcsolódik, így hatása a társas interakciók megformálásában is aktív szerepet játszhat.

2. 2. 2. A „lepedőakrobata” szőke nő sztereotípiája

A szexualitás szerepeltetése a vizsgált magyar viccekben jelentősebb motívum, hiszen nagyobb mennyiségben fordul elő a korpuszban, gyakran negatív felhanggal, s a fentebb már elemzett butasággal ötvözve. A korábban említett motívum, miszerint a szövegekben a nő gyakran mint objektum jelenik meg, a magyar nyelvű viccekben szintén erősebben kimutatható szemléletmódot tükröz; talán a magyar társadalmi struktúra maszkulin mivolta érvényesül jobban a kontextusban. Az alábbi két példa a buta és a 'lepedőakrobata' szőke nő sztereotíp ábrázolásmódját szemlélteti.

- *Mit csinál a szőke nő az ágyban szeretkezés után?*
- *Zavar.*
- *Mi megy a legnehezebben egy szőkének a nászéjszakán?*
- *Az asszonynevének a megjegyzése.*

Az előbbi viccben az egyszavas csattanó kizárólag a szexuális igények kielégítésére korlátozza a nő szerepkörét, ebben tekinti egyedül kompetensnek. A második egy finomabb, árnyaltabb megfogalmazása a szőke nő férfiak által behatárolt képességeinek. Az értelmezhetőségi tartományba azonban egy új konnotáció is bekerül: bizonyos, fizikai természetű dolgok nem mennek nehezen a nászéjszakán, ám az olyan kognitív tevékenységek, mint a memória működtetése problémát jelentenek. Az angol viccek is hangsúlyozzák ezeket a sztereotipikus jegyeket, de a megvetés inkább csak implikálható. A 'bevállalós', kéj-orientált és buta nő alakja jelenik meg a történetekben, ám a minősítés már a vicc olvasójának, hallgatójának feladata.

- *What's the difference between a rooster and a blonde?*
- *A rooster says cock-le-dood-le-doo... A blonde says any-cock-le-doo...*

Three women are sitting in a doctor's office waiting for their pregnancy test results. The Brunette says, "If I'm pregnant it will be a girl because I was on the bottom." The red head replies, "If I'm pregnant I will have a boy because I was on top." The Blonde stops, thinks a minute and says, "Then I'm gonna have puppies !"

Az angol viccekben tükröződő előítélet ez esetben nem sokkal jóindulatúbb a magyar példákban olvasottaknál, a vicc megszövegezésének lexikája azonban közelebb áll a

fentebb bemutatott második magyar vicchez. Az angol csattanó egy további gondolat sor elindítására sarkall, s nem a teljes mértékű kirekesztést hangsúlyozza.

2. 2. 3. A „rossz sofőr” sztereotípiája

Meglehető eredményt hozott a „rossz sofőr” kategóriájának elemzése is. Ebben az esetben az angol viccek vannak túlsúlyban. Az ok valószínűleg abban rejlik, hogy angol nyelvterületeken (Angliában, Amerikában) a nők korábban kezdtek vezetni, mint Magyarországon, így a velük kapcsolatos humoros történetek feltehetően korábbra datálódhatnak. A másik indok az országok mérete, női lakosainak száma közötti óriási különbség. A „rossz sofőrt” tematizáló viccek valójában nem változtattak a nőképen, csupán csak egy újabb területen mutatják be a buta szőke nőt, autóba ültetik, ügyetlen, felelőtlen gyorshajtóként jelenítik meg.

A police officer stops a blonde for speeding and asks her very nicely if he could see her license. She replied in a huff, "I wish you guys could get your act together. Just yesterday you take away my license and then today you expect me to show it to you."

Némileg hasonló a következő magyar viccben tükröződő helyzet:

Egy szőke női tanulóvezető megkérdi az oktatót:

- Mennyire van még szükségem, hogy jól tudjak vezetni?

- Kb. tízre.

- Már csak tíz órára?

- Nem. Tíz autóra...

A csattanók megfigyelése ismét jellegzetes különbségeket tár fel. Míg az angol vicc a nő válaszával zárul, s teszi őt nevetségessé, a magyar történet feltételezhetően a férfi oktató szájába adja az utolsó, és egyben visszavonhatatlan leértékelő megjegyzést.

2. 2. 4. Az „anyagias szőke nő” sztereotípiája

Az anyagiasság tekintetében növekvő tendencia figyelhető meg a magyar nyelvű korpuszban. Vajon miért? Szerepet játszhat az országok eltérő gazdasági helyzete, valamint a nyugatról beáramló anyagi szemlélet erősödése a jelenlegi Magyarországon. A filmek, reklámok nőalakjai is ezt hangsúlyozzák, a drága ékszerek, a minőségi, márkás ruhadarabok szinte nélkülözhetetlen kellékei a vonzó nőknek. A luxus körülményeket biztosítani nem tudó férfi problémája fogalmazódik meg ezekben a viccekben. A helyzet komikumát az adja, hogy az első gyémántot viselő női alakok megteremtése valószínűleg férfiak elképzeléséhez kötődik.

3. „Férfiviccek”

Az előbbi vizsgálat kontrollcsoportjaként vizsgáltam meg a „férfi viccek” egy kisebb gyűjteményét, arra keresve a választ, vajon milyen sztereotípiák kapnak hangsúlyt ezekben a viccekben, s vajon a pozícionált szerepek hasonlítanak-e a fenti női szerepekhez.

3. 1. A férfi pozíciói

A vizsgált korpusz vicceiben a férfiábrázolások a következő módon alakultak.

- A lusta férfi
- Az élvhajász, szex-mániás férfi (az esztét a nadrágjában hordja), a „disznó” férfi
- A pénisz méretével foglalkozó férfi
- A beképzelt férfi
- A rendetlen férfi
- A faragatlan, durva férfi
- A hazug férfi
- A buta férfi
- A férfi mint Isten játékos teremtménye
- A férfi mint a teremtés csődje
- A hiú férfi
- Az éretlen, infantilis férfi
- Az elméletgyártó férfi
- A figyelmetlen férfi
- Az iszákos férfi
- A hűtlen férfi
- A nagyotmondó férfi
- A kisebbségi érzésekkel küszködő férfi
- A nő számára ideális férfi (meleg)
- A nőket nem ismerő férfi
- A TV-néző férfi
- Az egoista férfi
- A kis kapacitású/gyenge férfi
- A férfi mint apa (rossz apa)
- A beszélős férfi
- A dohányzó férfi
- A házimunkát (= fűnyírást) végző férfi
- A szőke nő vicceket mesélő férfi

3. 2. A „férfiviccek” kontextusa

A „férfi viccek” értelmezése rávilágított arra, hogy a viccek tárgya legtöbbször kisebbségi érzésekkel küszködő, számos esetben túlkompenzáló férfi, aki pozíciójáról nem akar lemondani, s a céljai elérését szolgáló eszköz a meglévő vagy vágyott szexuális fűtöttség szándékos hangsúlyozása.

Tematizált tulajdonságok	Férfi viccek	
	ANGOL 170	MAGYAR 128
butaság	24	13
szexualitás	20	19
alkoholizmus	6	6
lustaság	4	3

2. sz. táblázat

3. 2. 1. A „potens férfi” sztereotípiája

A vizsgált angol és a magyar nyelvű férfi viccek tematizálásának elemzése rámutat arra, hogy a magyar férfiábrázolás kevésbé teszi nevetségessé a szellemi kapacitás hiányát, viszont fokozott mértékben szerepelteti a szexualitás szegmensét. Ebben az értelemben a biológiai meghatározottság és a szexualitás gender-markerként működik. A viccek kontextusában a férfi és a szex ugyanúgy elválaszthatatlanok, mint a szőke nő és a butaság.

- *Why do men chase women they have no intention of marrying?*
- *For the same reason dogs chase cars they have no intention of driving.*

Ugyanezt a jelenséget illusztrálhatja a következő magyar példa:

- *Miért adnak nevet a férfiak a micsodájuknak?*
- *Hogy meg tudják nevezni azt, aki az életüket irányítja.*

A fenti példák az ösztönlény szerepkört szemléltetik, s arra utalnak, hogy a férfiak szexuális viselkedése úgymond eleve elrendeltetett, s a társadalom különböző szinterein egyformán nyilvánul meg.

3. 2. 2. Az „alkoholista és a lusta férfi” sztereotípiája

A fenti táblázat további két tulajdonsága – alkoholizmus, lustaság – sokszor együtt alkotja a viccek tematikai alapját. Arányait tekintve az alkoholfogyasztás jobban köthető a magyar férfiakhoz. Borivó népként történelmi gyökereket is kereshetnénk az okfejtéshez, a mai „férfi viccek” azonban a sörivás mellett érvelnek.

Összegzés

A vicc a verbális humor egy sajátos műfajaként felnagyítja, „kifordítja” a társadalmi lét mindennapi problémáit. Így kiindulópontja mindig az a társadalmi, kulturális háttér, amelyben születik. A vicc két társadalmi csoport, a férfiak és a nők beszélőközösségében jön létre, akik a másik csoportról alkotott saját kulturális sztereotípiákat szövik bele a vicc alapjául szolgáló történetekbe. Az elemzés alapján megállapítható, hogy nincs jelentős különbség az angol és a magyar „szőke nő” főbb sztereotipikus tulajdonságai között, a butaság és a promiszkuitás mindkét nyelv vicceiben gender-markerként szerepel. Ezek a viccek lehetnek a férfiak védelmi eszközei, saját nemük hatalmi pozícióinak fenntartására, amelyek azonban szexista megnyilvánulásokként a másik nem kárára hangzanak el.

Ugyanakkor a nők visszavágásai értelmezhetők homlokzatvédelmi mechanizmusként, s ekképpen működnek is a „férfi viccekben” feltárt tulajdonságokat hozzárendelő stratégiák. Ez is szexizmus. Hogy hol a határ egy vicc indukálta jóízű nevetés és a megbántódás között, nehezen határozható meg, azonban egy adott szituációban és kontextusban mindkétnek jogában áll elutasítani a viccet, ha az az ellene megnyilvánuló verbális agresszió eszköze.

Irodalom

- Greenwood, D.–Isbell, L. M. 2002. Ambivalent Sexism and the Dumb Blonde: Men's and Women's Reactions to Sexist Jokes. *Psychology of Women Quarterly*. Vol 26; Part 4, 341-350.

- Günthner, S.–Kotthoff, H. 1991. *Von fremden Stimmen*. Frankfurt am Main: Fischer.
- Hofstede, G.–Hofstede, G. J. 2004. *Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: McGraw-Hill.
- Huszár Ágnes 2007. Mit keres egy ilyen aranyos hölgy a politikában, avagy miért ne lépünk bele a pozitív előítélet csapdájába? Konferencia-előadás. Elhangzott 2007. szept. 7-9., *Női identitás és tapasztalat, III*. Gender konferencián. Szeged.
- Katona Imre 1999. A viccek természetana.
www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1999/1952/vicc/aviccek.htm
- Kegyesné Szekeres Erika 2005a. A nő és asszony lexémáink fogalomtörténeti vizsgálata. In: Barát Erzsébet és Sándor Klára (szerk.) *A nő helye a magyar nyelvhasználatban*. Szeged: JATE Press. 219-234.
- Kegyesné Szekeres Erika 2005b. *Kollokációk: nemi sztereotípiák és gender-markerek*
www.nytud.hu/NMNYK/eloadas/kegyesne-szekeres.rtf.
- Lőrincz Jenő 2007. A rész és az egész a nőben. In: Barát Erzsébet és Sándor Klára (szerk.): *A nő helye a magyar nyelvhasználatban*. Szeged: JATE Press. 213-218.
- Pitkasalo, E. 2005. A képzeletbeli nő – a magyar film nőreprezentációi. In: Barát Erzsébet és Sándor Klára (szerk.) *A nő helye a magyar Nyelvhasználatban*. Szeged: JATE Press. 111-119.
- Schnell Zsuzsa 2007. A humorértelmezési stratégiák kognitív aspektusai. I. *Magyar Interdiszciplináris Humorkonferencia*. 2007.09.13-14, Szekszárd: PTE Illyés Gyula Főiskolai Kar.